

Politika nabave

Ravnopravnost spolova u lancu opskrbe

Lidl Hrvatska • Verzija 13.01.2022.

Sadržaj

Naša odgovornost za ravnopravnost spolova u lancu opskrbe **2**

Pozadina ravnopravnosti spolova u lancu opskrbe **4**

Naš rad na većoj ravnopravnosti spolova u lancu opskrbe **7**

Utvrđivanje spolno uvjetovanih rizika u lancu opskrbe 15

Procjene utjecaja na ljudska prava s obzirom na prava žena –
utvrđivanje konkretnih učinaka, prepoznavanje uzroka 17

Poboljšanje dohotka uzgajivačica kakaovca čokoladom Way To Go 22

Promicanje ravnopravnosti spolova uz proizvode Fairtrade u
asortimanu 24

Doprinos većim plaćama za tekstilne radnice uz ACT 26

Članstvo u Inicijativi za etičku trgovinu (Ethical Trade Initiative):
jačanje ravnopravnosti spolova u trgovini 28

Osposobljavanje žena za održivi i produktivni uzgoj kave 29

Članstvo u Svjetskom forumu za banane (World Banana Forum):
zalažanje za veće plaće i bolju mogućnost rada u sektoru banana 32

Partner inicijative Pamuk iz Afrike (Cotton made in Africa):
unaprjeđivanje žena u zemljama uzgoja kupnjom certificiranih
tekstila 33

Uspostavljanje rodno osjetljivih mehanizama za podnošenje
pritužbi u lancima opskrbe 35

Načela osnaživanja žena – postavljanje međunarodnog primjera 37

Pojmovnik **38**

Izvori i poveznice **41**

Naša odgovornost za ravnopravnost spolova u lancu opskrbe

Naša odgovornost za ravnopravnost spolova u lancu opskrbe

Naše poimanje društveno odgovornog poslovanja (CSR)

Održivo djelovanje jedan je od Lidlovih ključnih strateških ciljeva na putu prema uspješnoj budućnosti. Preuzimamo odgovornost na svim područjima na kojima Lidlovo djelovanje utječe na ljude i okoliš. Odgovorno djelovanje naša je strategija za svakodnevno ispunjavanje obećanja kvalitete proizvoda i osiguravanje sigurnih temelja našeg poduzeća za budućnost.

Imajući to u vidu, razvili smo vlastitu strategiju društveno odgovornog poslovanja. Time naša težnja za odgovornim djelovanjem dobiva jasan smjer. Pokazujemo na koji način u Lidlu shvaćamo svoju odgovornost za okoliš, ljude i svoje kupce. Ovo poimanje praktično primjenjujemo u okviru šest strateških žarišnih područja. U skladu s time donosimo mjere za „Očuvanje klime”, „Očuvanje resursa”, „Očuvanje biološke raznolikosti”, „Pravednu trgovinu”, „Promicanje zdravlja” i „Vođenje dijaloga”.

Naša odgovornost za ravnopravnost spolova

Temom ravnopravnosti spolova u lancu opskrbe pridonosimo strateškoj temi „Pravedna trgovina”. Pravedna trgovina, uz ostalo, znači osiguravanje poštenih standarda rada i društvenih standarda te jednakih mogućnosti zapošljavanja za ljude u našim lancima opskrbe. Stoga ćemo i u budućnosti stavljati poseban naglasak na provedbu svoje poduzetničke odgovornosti u pogledu ravnopravnosti spolova u lancu opskrbe.

Pozadina ravnopravnosti spolova u lancu opskrbe

Pozadina ravnopravnosti spolova u lancu opskrbe

Ljudi se diljem svijeta suočavaju s ograničenim pravima na radnome mjestu zbog spola, rodnog identiteta ili seksualne orijentacije, i to nerijetko u početnim stupnjevima stvaranja vrijednosti u lancima opskrbe prehrambenim proizvodima ili tekstilom. Posebno/često su pogođene žene i djevojčice. Razlozi su brojni, od diskriminirajućih socioekonomskih struktura i praksi do kulturnih i društvenih normi, kao što su patrijarhalni odnosi.¹

Žene zauzimaju 43% radnih mjesta u poljoprivredi te 85% radnih mjesta u tekstilnoj industriji diljem svijeta.²³ Istodobno je najmanje 70% ljudi u svijetu koji žive u ekstremnom siromaštvu ženskog spola.⁴ Iako obavljaju isti posao, žene su često znatno slabije plaćene.⁵ Diljem svijeta prosječno zarađuju 23% manje od muškaraca, a češće rade na

žene u prosjeku zarađuju

23%

manje od muškaraca

nesigurnim ili slabo plaćenim radnim mjestima.⁶ Osim toga, 90% svoje plaće troše na prehranjivanje obitelji i obrazovanje djece, dok je kod muškaraca to samo 30%.⁷ U tekstilnoj industriji radnice su izložene posebnim rizicima. To su, među ostalim, nejednako postupanje pri isplati naknada, dobivanje otkaza u slučaju trudnoće i seksualno uznemiravanje na radnome mjestu.⁸⁹ Usto je ženama u mnogim zemljama znatno otežan pristup zemljištu, kreditima ili mogućem nasljedstvu. To im, uz ostalo, otežava osnivanje poduzeća.¹⁰

Ravnopravnost je istodobno pravna zadaća i društvena obveza. Naime, jednaka prava za sve pokazala su se preduvjetom za stabilnija i pravednija društva s održivijim rastom. FAO je, primjerice, izračunao da bi poljoprivredna gospodarstva mogla povećati urod za 20 do 30% kad bi poljoprivrednice imale jednak pristup proizvodnim resursima¹¹. Zemlje u razvoju posebno bi od toga imale koristi. Tako je još jedno istraživanje provedeno u 34 zemlje u razvoju pokazalo da bi

¹ Zaklada Rosa Luxemburg: Geschlechtergerechtigkeit in globalen Lieferketten. Forderungen an Politik & Unternehmen (Ravnopravnost spolova u globalnim lancima opskrbe. Zahtjevi za politiku i poduzeća), 2020.

² Fairtrade Njemačka: Geschlechtergerechtigkeit. Fairtrade fördert die Gleichstellung von Frauen und Männern (Ravnopravnost spolova. Fairtrade promiče ravnopravnost žena i muškaraca), 2020.

³ Greenpeace: Wer billig kauft, kauft teuer! Fast Fashion: Die dunkle Seite des Modekonsums (Kupovanje jeftinog je skupo! Fast Fashion: Mračna strana mode), 2018.

⁴ Fairtrade Njemačka: Fairtrade und Geschlechtergerechtigkeit. Fact Sheet (Fairtrade i ravnopravnost spolova. Informativni članak), 2019.

⁵ Njemački institut za razvojnu politiku: Soziale und ökologische Herausforderungen der globalen Textilwirtschaft. Lösungsbeiträge der deutschen Entwicklungszusammenarbeit (Društveni i ekološki izazovi globalne tekstilne industrije. Doprinosi rješenjima u okviru njemačke razvojne suradnje), 2019.

⁶ Oxfam: Im Schatten der Profite. Wie die systematische Abwertung von Hausarbeit, Pflege und Fürsorge Ungleichheit schafft und vertieft (U sjeni profita. Kako sustavno obezvređivanje kućanskih poslova, njege i skrbi stvara i produbljuje neravnopravnost), 2020.

⁷ Fairtrade Njemačka: Geschlechtergerechtigkeit. Fairtrade fördert die Gleichstellung von Frauen und Männern (Ravnopravnost spolova. Fairtrade promiče ravnopravnost žena i muškaraca), 2020.

⁸ Greenpeace: Wer billig kauft, kauft teuer! Fast Fashion: Die dunkle Seite des Modekonsums (Kupovanje jeftinog je skupo! Fast Fashion: Mračna strana mode), 2018.

⁹ Zaklada Rosa Luxemburg: Geschlechtergerechtigkeit in globalen Lieferketten. Forderungen an Politik & Unternehmen (Ravnopravnost spolova u globalnim lancima opskrbe. Zahtjevi za politiku i poduzeća), 2020.

¹⁰ Svjetski gospodarski forum: Global Gender Gap Report 2020, 2019. (Globalno izvješće o neravnopravnosti između spolova za 2020., 2019.)

¹¹ FAO: The state of Food and Agriculture, 2011.

poljoprivredna proizvodnja u tim zemljama prosječno porasla za oko četiri posto u slučaju ravnopravnog sudjelovanja muškaraca i žena. Time bi se i broj gladnih ljudi smanjio za oko 150 milijuna.¹²

S obzirom na sve navedeno, ravnopravnost spolova potencijalno može iskorijeniti siromaštvo, povećati ukupni dohodak po glavi stanovnika i smanjiti nejednakost prihoda ljudi diljem svijeta.¹³

¹² UN Women: Wirtschaftliche Stärkung von Frauen (Gospodarsko osnaživanje žena), 2020.

¹³ Business for Social Responsibility: Building Effective Women's Economic Empowerment Strategies. Sector-Specific Opportunities and the Case for Collaboration (Izgradnja učinkovitih strategija za gospodarsko osnaživanje žena. Mogućnosti u pojedinim sektorima i argumenti za suradnju), 2016.

Naš rad na većoj
ravnopravnosti
spolova u lancu
opskrbe

Naš rad na većoj ravnopravnosti spolova u lancu opskrbe

Code of Conduct: nediskriminacija vrijedi i za naše poslovne partnere

Zaštita ljudskih prava bitan je temelj kodeksa ponašanja > [Code of Conduct](#) grupacije Schwarz te time i važan sastavni dio ugovora koje sklapamo s poslovnim partnerima. U tom smislu obvezujemo svoje partnere da ostvare ravnopravnost spolova u vlastitom poslovanju i među svojim dobavljačima. Time se naši poslovni partneri obvezuju izbjegavati sve oblike spolne diskriminacije, bez obzira na to je li riječ o odabiru ili profesionalnom razvoju zaposlenika. Osim toga, vode brigu o tome da zaposlenici nisu izloženi ni seksualnom uznemiravanju ni fizičkom ili psihičkom nasilju na radnome mjestu. Usto su obvezni poštovati slobodu udruživanja i pravo na kolektivno pregovaranje, osobito u slučaju zaposlenica.

Kako bismo provjerili pridržavaju li se tih načela, poslovni partneri i njihovi podugovaratelji moraju na zahtjev staviti na raspolaganje potrebne informacije i omogućiti obilazak poduzeća. Obvezno je i uspostavljanje internog mehanizma za podnošenje pritužbi. Taj mehanizam mora se ustrojiti tako da se osobe koje prijave kršenje kodeksa Code of Conduct ne dovedu u nepovoljan položaj.

”

Svi ljudi u našim lancima opskrbe moraju moći raditi u istim uvjetima i okolnostima. Ravnopravnost spolova stoga je temelj našeg pristupa pravednoj trgovini. Za to snosimo odgovornost, i to ondje gdje su učinci najveći.

Bojan Vuković | Član Uprave za nabavu

Lidl snosi posebnu odgovornost kao jedan od najvećih trgovaca na malo prehrambenim proizvodima s globalnim vezama s dobavljačima. To uključuje i aktivno podupiranje žena u područjima uzgoja i na proizvodnim lokacijama te osiguravanje pravednih i jednakih uvjeta rada. Upravo na početku lanca stvaranja vrijednosti možemo ostvariti golem učinak odgovornim postupanjem, jer su ondje ekološke i društvene posljedice najveće.

Ravnopravnost je stoga jedno od težišta naše strategije za ljudska prava u nabavi, koja je detaljno opisana u našem dokumentu [> Politika nabave Ljudska prava](#) [[Politika nabave Ljudska prava u lancu opskrbe](#)]. Ondje smo istaknuli cilj da **do kraja 2025. poboljšamo uvjete života i rada ljudi koji za nas rade**. Kad je riječ o ravnopravnosti spolova, to posebno znači omogućiti ženama u našim lancima opskrbe ravnopravan pristup radu i poštenu naknadu te ih zaštititi od diskriminacije i nasilja.

Do kraja 2025. poboljšat ćemo uvjete života i rada ljudi koji za nas rade.

1. Kontinuirana procjena učinaka:

Konstantno utvrđujemo rizike i mogućnosti poboljšanja na licu mjesta.

2. Osiguravanje standarda:

Promičemo poštovanje temeljnih radnih normi ILO-a.

3. Proširivanje pravedne trgovine:

Promičemo prihode i plaće dostatne za egzistenciju.

4. Poticanje promjena:

Sudjelujemo u razvojnim programima, inicijativama i projektima.

1. **Kontinuirana procjena učinaka**

Želimo se odlučno suočiti s rizicima vlastitog poslovanja u pogledu ljudskih prava, posebno na području ravnopravnosti spolova. U tu svrhu neprekidno preispitujemo moguće rizike pri proizvodnji naših proizvoda. Iz tog razloga povećavamo transparentnost u našim lancima opskrbe te provodimo analize rizika i procjene utjecaja na ljudska prava (Human Rights Impact Assessments, HRIA).

Za više informacija o našem radu u ovom području pogledajte [> Spolno uvjetovani rizici u lancu opskrbe](#), [> Procjene utjecaja na ljudska prava s obzirom na prava žena](#) i [> Rodno osjetljivi mehanizmi za podnošenje pritužbi](#)

2021. **Provodimo jednu procjenu HRIA s posebnim fokusom na rod.**

U tu svrhu uspostavljamo izravan dijalog s nositeljicama prava i organizacijama za prava žena te u plan mjera uključujemo rodne aspekte.

2025. **Svake godine u visokorizičnim lancima opskrbe provodimo tri procjene Human Rights Impact Assessment (HRIA).**

Kontinuirano **U svoju Politiku nabave Ravnopravnost spolova uključujemo organizacije za prava žena i lokalne organizacije radnika ili sindikate.**

2. Osiguravanje standarda

Potičemo mjere za jačanje i poštovanje temeljnih radnih normi ILO-a. U tu svrhu posežemo za međunarodno priznatim certifikatima i programima društvene revizije. Osim toga, u Lidlu radimo na tome da radnicama i radnicima u našim lancima opskrbe osiguramo pristup mehanizmima za podnošenje pritužbi. Nadalje, razvijamo obuke kako bismo osposobili svoje dobavljače za učinkovito prepoznavanje rizika vezanih za ljudska prava i rodno uvjetovanih rizika, donošenje korektivnih mjera i učinkovito sprječavanje rizika.

Za više informacija o našem radu u ovom području pogledajte [> Promicanje ravnopravnosti spolova uz proizvode Fairtrade](#)

2021. Svoje strateške dobavljače potičemo da do kraja 2021. potpišu UN-ova Načela osnaživanja žena (WEP).

2025. Prije kraja 2025. u rizičnim lancima opskrbe osigurat ćemo pristup rodno osjetljivim mehanizmima za podnošenje pritužbi.

Godine 2021. počinjemo uspostavljati pristup učinkovitim mehanizmima za podnošenje pritužbi u trima rizičnim lancima opskrbe. Pridržavamo se kriterija UNGP-a i objavljujemo informacije o funkcionalnosti mehanizama za podnošenje pritužbi.

3. Proširivanje pravedne trgovine

Promičemo plaće i dohotke dostatne za egzistenciju, kao i pravednu raspodjelu vrijednosti u svim našim lancima opskrbe. Poseban fokus stavljamo na mala poljoprivredna poduzeća kako bismo im osigurali osnovu za egzistenciju. Do kraja 2025. cilj nam je povećati udio robe s certifikatom Fairtrade. Pritom se oslanjamo na pravednu i dugoročnu nabavu od malih poljoprivrednica i poljoprivrednika. Izvanredan projekt za osiguravanje plaća dostatnih za egzistenciju s posebnim naglaskom na malim poljoprivrednicama naš je program ≥ Fairtrade čokolada Way To Go uveden 2020. godine.

Za više informacija o našem radu u ovom području pogledajte ≥ Promicanje ravnopravnosti spolova uz proizvode Fairtrade i ACT za veće plaće

2021. **Do kraja 2021. nastavljamo razvijati projekt Way To Go omogućavanjem napretka žena.**

Kontinuirano **Promičemo razumijevanje izazova povezanih s plaćama i prihodima dostatnima za egzistenciju u našim lancima opskrbe.**

Lidl će nastaviti graditi svoj pristup jednakosti plaća utemeljen na riziku. To obuhvaća našu čokoladu Way To Go, našu suradnju s inicijativom ACT On Living Wages u lancima opskrbe tekstilom te naš trenutačni rad u području lanaca opskrbe narančama i bananama. U daljnjem razvoju svojeg pristupa pazit ćemo na to da se posveti velika pozornost situaciji radnica i poljoprivrednica. Od sredine 2023. objavljivat ćemo godišnji napredak.

2025. **Osigurat ćemo pristup rodno osjetljivim zdravstvenim i sigurnosnim mjerama.**

Zajedno s dobavljačima radimo na uklanjanju prepreka za žene u lancima opskrbe (npr. pristup sanitarnim čvorovima, zaštita od uznemiravanja itd.). Pritom su nam, do kraja 2025., prioritet tri visokorizična lanca opskrbe.

2022. Podupiremo dobavljače u promicanju ravnopravnosti spolova.

U tu ćemo svrhu do 2022. svojim dobavljačima u rizičnim lancima opskrbe staviti na raspolaganje informacije i resurse iz područja ljudskih prava i nediskriminacije.

2022. Podupiremo dobavljače u pogledu primjerenih pravila o zaštiti na radu u slučaju trudnoće te smjernicama za zaštitu majčinstva.

Smjernice u okviru naše Održive politike nabave (Sustainable Purchasing Policy) oblikujemo uzimajući u obzir nacionalno zakonodavstvo i međunarodne preporuke.

Kontinuirano **Promičemo nabavu od proizvodnih pogona i pogona za preradu kojima su na čelu žene.**

Kad god je to gospodarski izvedivo, kupujemo proizvode proizvođača ili prerađivača kojima su na čelu žene i izvješćujemo o svojem napretku.

2022. Do kraja 2022. objavit ćemo akcijski plan za ravnopravnost spolova.

Taj akcijski plan sadržavat će sljedeće stavke:

- Od 2023. nadalje objavljivat ćemo podatke iskazane u odnosu na spol za najmanje tri odabrana visokorizična lanca opskrbe.
- Do kraja 2023. objavit ćemo akcijski plan kako bismo smanjili razlike u plaćama između spolova u trima visokorizičnim lancima opskrbe. Osim toga ćemo do kraja 2026. poduzeti odgovarajuće korake i izvijestiti o napretku.
- Prije kraja 2023., u skladu s Konvencijom 190 ILO-a, objavit ćemo naš plan za sprječavanje spolno uvjetovanog nasilja.

2021. Do kraja 2021. provodimo zahtjeve koji proizlaze iz članstva u ACT-u.

> ACT se bori za bolje plaće i veću slobodu udruživanja u globalnoj tekstilnoj industriji, u kojoj su oko 80% zaposlenih žene.

4. **Poticanje promjena**

Sudjelujemo u razvojnim programima, inicijativama i projektima kako bismo poticali promjene izvan granica Lidla. Nепrestano se borimo protiv uzroka neravnopravnosti spolova u lancima opskrbe prehrambenim proizvodima. U tu svrhu želimo iskoristiti vlastiti utjecaj i zajednički utjecaj s partnerima.

Za više informacija o našem radu u ovom području pogledajte

[> Projekt u Gvatemali,](#)

[> Partner inicijative Cotton made in Africa \(Pamuk iz Afrike\),](#)

[> Članstvo u inicijativi Ethical Trade Initiative \(Inicijativa za etičku trgovinu\),](#)

[> Članstvo u forumu World Banana Forum \(Svjetski forum za banane\), i](#)

[> Načela osnaživanja žena](#)

Utvrđivanje spolno uvjetovanih rizika u lancu opskrbe

Neprekidno provjeravamo koji rizici za ljudska prava postoje ili bi mogli nastati u proizvodnji u našim lancima opskrbe. To nam omogućuje da procijenimo te rizike i uvedemo odgovarajuće mjere.

Spolno uvjetovano nejednako postupanje u lancima opskrbe diljem svijeta ima složene uzroke. Cilj analize rizika bio je utvrditi robu odnosno sirovine i zemlje u našim lancima opskrbe koji su povezani s visokim rizicima u području ravnopravnosti spolova. Stoga smo istražili kojim su rizicima posebno izložene žene.

U skladu s **prvim stupom** naše strategije za ljudska prava utvrđujemo spolno uvjetovane rizike u našim lancima opskrbe.

Analiza rizika: u tri koraka do sirovina i zemalja s najvećim rizicima

Prvo smo provjerili spoznaje iz naše analize rizika koja obuhvaća više asortimana. Time smo utvrdili koje su skupine proizvoda iz našeg asortimana hrane visokorizične za povredu ljudskih prava. Zatim smo unutar skupina proizvoda utvrdili sirovine koje su posebno važne za Lidlovu nabavu. To su bili prvenstveno voće i povrće, kava, kakao i čaj.

U drugom smo koraku, pomoću priznatih indeksa, utvrdili zemlje u našem lancu opskrbe u kojima je ravnopravnost spolova posebno ugrožena. U tu smo svrhu kombinirali različite priznate indekse: Indeks

ravnopravnosti spolova (Gender Equality Index) Ujedinjenih naroda, Globalni indeks rodnog jaza (Global Gender Gap Index) Svjetskog ekonomskog foruma te Indeks društvenih institucija i spolova (Social Institutions and Gender Index) OECD-a. Oni su nam pokazali u kojoj su mjeri žene u pojedinim zemljama diskriminirane (1), nejednako plaćene (2), nemaju jednak pristup radu (3) ili izložene nasilju (4).

- 1. Spolnu diskriminaciju utvrdili smo na temelju Indeksa ravnopravnosti spolova, koji od 2010. objavljuje Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) i kojim se uspoređuje ravnopravnost spolova u 162 zemlje.** Budući da pokriva širok raspon čimbenika, taj je indeks dobar pokazatelj položaja žena u zemljama proizvodnje.

2. i 3. Razlike između spolova u pogledu plaća i pristupa radu utvrdili smo pomoću Globalnog indeksa rodnog jaza, koji od 2006. jednom godišnje objavljuje Svjetski ekonomski forum.

Njime se, na temelju brojnih pojedinačnih indikatora, trenutačno ocjenjuje 156 zemalja. Za nejednake plaće provjerili smo indikator „Procijenjeni ostvareni prihod” (Estimated Earned Income), kojim se uspoređuje godišnji prihod žena i muškaraca. Indikatorom „Stopa sudjelovanja radne snage” (Labour Force Participation Rate) izmjerili smo udio radno sposobnog (15–64 godine) ženskog stanovništva koji aktivno sudjeluje na tržištu rada i usporedili ga s udjelom muškog stanovništva. Podatke o tome dobili smo od Međunarodne organizacije rada (ILO).

4. Uz pomoć Indeksa društvenih institucija i spolova (SIGI) istražili smo u kojoj su mjeri žene u pojedinim zemljama izložene nasilju. Taj je indeks prvi put 2009. godine objavio OECD, a zadnje izvješće izašlo je 2018. s podacima iz 180 zemalja. Konkretno smo promatrali indikator „Nasilje nad ženama” (Violence against women), u kojem se uzimaju u obzir i kombiniraju tri različita aspekta: udio žena koje fizičko nasilje smatraju opravdanim, razina zaštite od nasilja koju ženama pruža lokalno zakonodavstvo i udio žena koje su već doživjele fizičko ili seksualno nasilje.

U zadnjem koraku kombinirali smo rezultate iz analize zemalja i sirovina. Tako smo za svaku promatranu skupinu proizvoda utvrdili zemlje i sirovine koje se mogu smatrati posebno problematičnima u pogledu ravnopravnosti spolova, na primjer čaj iz Kenije, kava iz Gvatemale ili ruže iz Etiopije. U pojedinim dijelovima ove publikacije integrirani su pregledi utvrđenih visokorizičnih zemalja za odabrane rizične sirovine: [> čaj](#), [> ruže](#), [> kava](#), [> kakao](#) i [> jagode](#).

Razvoj mjera i praćenje napretka

Iz te analize proizlaze naši [>ciljevi](#) i naše mjere. Ovamo se ubrajaju i dublje analize rizika, kao što su [>Procjene utjecaja na ljudska prava \(HRIA\)](#), u kojima se u obzir uzima i aspekt ravnopravnosti spolova. Analiza upućuje na načine na koje se konkretnim projektima može promicati ravnopravnost spolova u pogođenim lancima opskrbe.

Procjene utjecaja na ljudska prava s obzirom na prava žena – utvrđivanje konkretnih učinaka, prepoznavanje uzroka

HRIA-e: utvrđivanje rizika za žene i poduzimanje mjera

Rizici za ravnopravnost spolova u našim lancima opskrbe predmet su takozvanih procjena utjecaja na ljudska prava (HRIA). HRIA-e nam pomažu da procijenimo svoj potencijal za utjecaj, svoju ulogu i svoju odgovornost u pogledu rizika vezanih za ljudska prava. Osim toga nam pružaju dodatne informacije o sustavnim uzrocima i razlozima zbog kojih su određene skupine ljudi posebno pogođene, među ostalim u pogledu spolne diskriminacije. Na temelju utvrđenih rizika donosimo mjere kako bismo te rizike sveli na najmanju moguću mjeru. Središnji element u tome jest vremenski ograničeni akcijski plan.

U izradu HRIA-a uključujemo dionike i nositelje prava te na taj način uzimamo u obzir različita gledišta ljudi koji bi mogli biti pogođeni našim poslovnim aktivnostima. Upravo putem partnerstava na licu mjesta dobivamo informacije koje nam pomažu da shvatimo učinke iz prve ruke. Istodobno smo svjesni da je HRIA dio trajnog procesa poduzetničke odgovornosti, a ne jednokratna procjena. Stoga ćemo i dalje razvijati partnerstva za potporu akcijskih planova i trajnog nadzora.

Naše HRIA-e u praksi

Lidl je kao jedan od prvih međunarodnih trgovaca na malo u svijetu proveo već dvije HRIA-e.

Konkretno smo istražili [>Lanac opskrbe čajem iz Kenije](#) i [>Lanac opskrbe bobičastim voćem iz španjolske provincije Huelva](#). Do kraja 2021. provest ćemo treću HRIA-u, u okviru koje ćemo analizirati lanac opskrbe bananama iz Kolumbije.

Tijekom analiza surađujemo s priznatim stručnim organizacijama. U okviru HRIA-e za bobičasto voće uključili smo tri lokalne organizacije za prava žena kako bismo bolje razumjeli spolno uvjetovane učinke poput diskriminacije. U naš akcijski plan uključene su njihove perspektive i procjene mogućnosti smanjenja tih učinaka. I u analizi lanca opskrbe bananama koristimo se stručnim znanjem organizacija za prava žena.

U skladu s **prvim stupom** naše strategije za ljudska prava utvrđujemo spolno uvjetovane rizike u našim lancima opskrbe.

”

Nastavit ćemo dijalog s vanjskim dionicima. Istodobno ćemo iskoristiti stručno znanje organizacija civilnog društva, sindikata i drugih stručnjaka. Gdje god je to moguće u ovaj dijalog uključujemo prava žena. Ta suradnja omogućit će nam da utvrdimo najveće izazove u poštovanju ljudskih prava, a osobito u zaštiti prava žena i slobodi udruživanja. Na temelju stečenih spoznaja razvit ćemo mjere kako bismo uklonili prepreke za poštovanje ljudskih prava.

Bojan Vuković | Član Uprave za nabavu

Rezultati HRIA-e za lanac opskrbe čajem iz Kenije relevantni za ravnopravnost spolova

Spolna diskriminacija

Strukturne prepreke za žene pri posjedovanju zemljišta: U gotovo svim malim poljoprivrednim zajednicama u Keniji većina su registriranih članova muškarci

Spolno uvjetovano nasilje

Slučajevi spolno uvjetovane diskriminacije i seksualnog uznemiravanja u kenijskoj poljoprivrednoj industriji

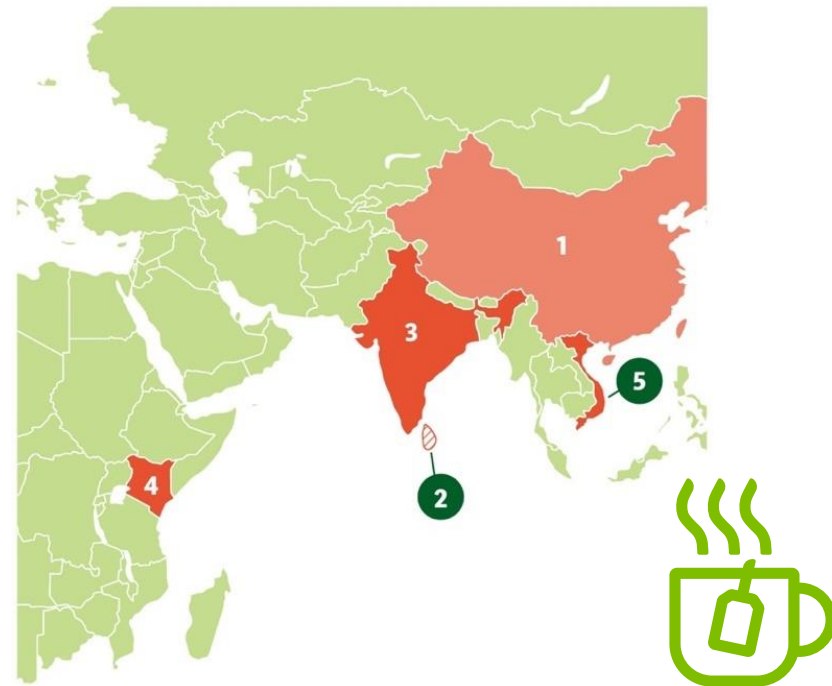
Dodatni izazovi zbog neformalnog karaktera tog sektora i neučinkovitog mehanizma za prijavu slučajeva seksualnog uznemiravanja.

Razlike u plaćama između spolova (Gender Pay Gap)

Negativan utjecaj shvaćanja uloga spolova na plaće

Spolno uvjetovani rizici u lancu opskrbe čajem

Zemlja	Razina rizika	Faktor rizika
1 Kina	Visok rizik	› Nasilje nad ženama
2 Šri Lanka		› Spolna diskriminacija › Nasilje nad ženama
	Vrlo visok rizik	› Razlike u plaćama između spolova › Mogućnost rada
3 Indija		› Razlike u plaćama između spolova › Spolna diskriminacija › Mogućnost rada
4 Kenija		› Mogućnost rada
5 Vijetnam		› Nasilje nad ženama

Rezultati HRIA-e za lanac opskrbe bobičastim voćem iz španjolske provincije Huelva relevantni za ravnopravnost spolova¹⁴

Spolna diskriminacija

Slučajevi spolno uvjetovane diskriminacije i seksualnog uznemiravanja, posebno u slučaju radnica migrantkinja

Protokoli o „Jednakom postupanju i jednakim mogućnostima” (čl. 35.) i o „Sprječavanju seksualnog i spolnog uznemiravanja” (čl. 36.) u kolektivnom ugovoru dosad nisu provedeni

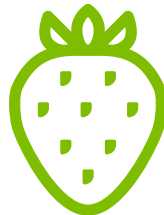
Razlike između spolova u pogledu mogućnosti rada

Izvješća o diskriminatornim uvjetima zapošljavanja određenih sporazuma o radnoj snazi

Strukturna ovisnost sektora o potencijalno ranjivoj radnoj snazi poput žena i osoba s niskim primanjima općenito te posebno migrantkinja i migranata

Spolno uvjetovani rizici u lancu opskrbe jagodama¹⁴

Zemlja	Razina rizika	Faktor rizika
1 Brazil	Visok rizik	› Razlike u plaćama između spolova › Mogućnost rada
2 Grčka		› Mogućnost rada
3 Italija		› Razlike u plaćama između spolova › Mogućnost rada
4 Poljska		› Mogućnost rada
5 Rumunjska		› Mogućnost rada
6 Mađarska		› Razlike u plaćama između spolova
7 Argentina	Visok rizik & Vrlo visok rizik	› Nasilje nad ženama › Mogućnost rada › Razlike u plaćama
8 Maroko		› Nasilje nad ženama › Razlike u plaćama između spolova › Mogućnost rada › Spolna diskriminacija
9 Egipt	Vrlo visok rizik	› Razlike u plaćama između spolova › Mogućnost rada › Spolna diskriminacija
10 Indija		› Mogućnost rada
11 Paragvaj		› Mogućnost rada › Spolna diskriminacija

¹⁴ U okviru naše sveobuhvatne analize rizika po ljudska prava, kao žarište smo identificirali lanac opskrbe bobičastim voćem u regiji Huelva u Španjolskoj. Kao rezultat, tamo smo proveli procjenu HRIA, u kojoj su također utvrđeni ovdje predstavljeni spolno uvjetovani rizici. Međutim, tijekom rodno specifične analize rizika na razini zemlje (ovdje prikazane), Španjolska kao cjelina nije svrstana među područja s najizraženijim visokim rizicima. To pokazuje da je za posebne dimenzije ljudskih prava, kakva je ravnopravnost spolova, potrebno pažljivo razmotriti odnos između rizika zemlje, rizika povezanih s proizvodima i općenitih rizika.

Poboljšanje dohotka uzgajivačica kakaovca čokoladom Way To Go

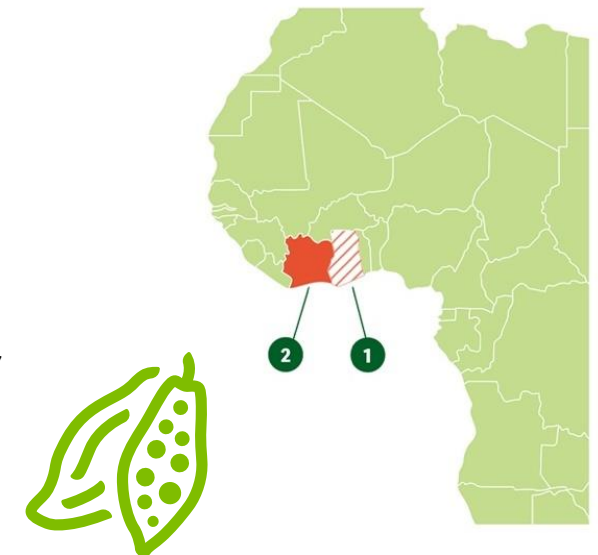
Poljoprivrednice su ključne za održivost lanca opskrbe kakaom i općina u kojima se uzgaja kakaovac.¹⁵ U Gani žene znatno pridonose stvaranju vrijednosti u žetvi kaka. Prema službenim podacima četvrtina su proizvođača kaka žene. Stvarne brojke vjerojatno su i znatno više. Istodobno su prema našoj > [analizi spolno uvjetovanih rizika](#) izložene velikim rizicima, osobito u Gani i Obali Bjelokosti.

Spolno uvjetovani rizici u lancu opskrbe kakaom

Zemlja	Razina rizika	Faktor rizika
1 Gana	Visok rizik Vrlo visok rizik	<ul style="list-style-type: none"> › Nasilje prema ženama › Spolna diskriminacija › Jednake plaće
2 Obala Bjelokosti		<ul style="list-style-type: none"> › Razlike u plaćama između spolova › Spolna diskriminacija › Nasilje prema ženama › Mogućnost rada

Pored neplaćenog rada brige (primjerice odgoja svoje djece) žene ondje svakodnevno rade dugo bez ostvarivanja primjerenog dohotka. U susjednoj Obali Bjelokosti žene, primjerice, čine gotovo 70% radne snage u uzgoju kakaovca, a dobivaju samo oko 21% ostvarenih prihoda.¹⁶ Unatoč tomu, žene ovise o primanjima iz žetve kaka. Žene su u nepovoljnijem ekonomskom položaju i zbog manjih obrazovnih mogućnosti te zbog nasljednog reda rjeđe dolaze u posjed zemljišta. To općenito dovodi do težeg pristupa zadrugama. Posljedično im je teže pokrenuti vlastito poduzeće i time si osigurati egzistenciju.¹⁷

U skladu s **trećim stupom** naše strategije za ljudska prava promičemo plaće i prihode dostatne za egzistenciju.

¹⁵ Oxfam: Women's Rights in the Cocoa Sector. Examples of emerging good practice (Prava žena u sektoru kaka. Primjeri nove dobre prakse), 2016.

¹⁶ African Development Bank: Economic Empowerment of African Women through Equitable Participation in Agricultural Value Chains (Ekonomsko osnaživanje afričkih žena ravnopravnim sudjelovanjem u poljoprivrednim lancima vrijednosti), 2015.

¹⁷ Südwind: Preisgestaltung in der Wertschöpfungskette Kakao – Ursachen und Auswirkungen (Određivanje cijena u lancu stvaranja vrijednosti za kakao – uzroci i posljedice), 2018.

Za poštene plaće dostatne za egzistenciju u uzgoju kakaovca

Svojom trgovačkom markom čokolade Way To Go Lidl želi pridonijeti većim plaćama u uzgoju kakaovca. Od 2021. u različitim zemljama u svojem asortimanu nudimo čokoladu Way To Go. U okviru partnerstva s Fairtradeom, nevladinom organizacijom Rikolto i poljoprivrednom zadrugom Kuapa Kokoo Lidl u Gani za svaku tonu kakaa koja se upotrijebi za čokoladu Way To Go osim premije za Fairtrade plaća i dodatnu premiju. Taj novac ulaže se u projekte koji dodatno i dugoročno poboljšavaju situaciju s prihodima, posebno kad je riječ o malim poljoprivrednicama. Time Lidl promiče poštene plaće dostatne za egzistenciju u sektoru kakaa. Godine 2020. već je 870 poljoprivrednica i poljoprivrednika, od toga 60 posto muškaraca i 40 posto žena, zahvaljujući različitim mjerama profitiralo i uspješno povećalo svoje prihode.

Poboljšavanje položaja žena uz Way To Go

Od 2021. dopunjujemo koncept Way To Go još jednim važnim područjem kako bismo posebno uzeli u obzir sposobnosti i potrebe žena i drugih ranjivih skupina u svim aktivnostima u okviru koncepta Way To Go. Konkretno želimo prilagoditi mjere za diverzifikaciju prihoda specifičnom položaju žena. Na primjer, žene će ubuduće imati prioritet u mjerama koje olakšavaju i povećavaju pristup financijskim sredstvima. Osim toga, želimo primijeniti i modul „Gender Module”

projekta Fairtrade, koji potiče zajedničko odlučivanje bračnih parova u njihovim domaćinstvima. Sveobuhvatno ćemo analizirati i uklanjati prepreke za snažnije sudjelovanje i članstvo žena na razini zadruga, primjerice s obzirom na nepismenost, zdravstvena pitanja ili iskustva sa spolno uvjetovanim nasiljem.

I zadruga Kuapa Kokoo već se više od deset godina zalaže za ciljano unaprjeđivanje žena u različitim projektima. Tu je, među ostalim, diverzifikacija njihovih prihoda, odnosno uzgoj dodatnih poljoprivrednih proizvoda radi osiguravanja njihove egzistencije. Pritom su posebno uzeti u obzir prijedlozi žena, što pokazuje i trenutačno viša razina uključenosti žena. Sudionice su, primjerice, osposobljene za samostalnu proizvodnju i prodaju sapuna. Svaka je skupina za to dobila materijal i početni kapital u iznosu od oko 320 eura, što otprilike odgovara dvostrukoj prosječnoj mjesečnoj plaći u Gani.¹⁸ To je omogućilo sudionicama da steknu nove izvore prihoda i određenu neovisnost o promjenjivim prihodima iz uzgoja kakaovca. Više informacija o kakau kao sirovini možete pronaći u [> Službenoj stajalištu o održivoj nabavi kaka](#). [[Nabava sirovina kava, čaja i kaka](#) po principima održivosti poslovanja]

¹⁸ Statista: Gana: bruto domaći proizvod (BDP) po stanovniku, 2021.

Promicanje ravnopravnosti spolova uz proizvode Fairtrade u asortimanu

U društvene aspekte koji se uzimaju u obzir u okviru certifikacijskih sustava ubrajaju se, među ostalim, nediskriminacija i jednako postupanje sa spolovima. Standard Fairtrade posebno obuhvaća te aspekte u mnogim svojim kriterijima.

Fairtrade i ravnopravnost spolova

Poduzeća koja su certificirana prema standardu Fairtrade za mala poljoprivredna gospodarstva (Small Scale Producers) moraju ispuniti određene zahtjeve koji se posredno i neposredno odnose na jednako postupanje sa spolovima. Osim tih standarda, Fairtrade provodi i rodnu strategiju u svrhu ciljanog promicanja ravnopravnosti spolova. Novo istraživanje pokazuje da rodna strategija dovodi do većeg sudjelovanja i veće ravnopravnosti žena u Fairtrade-organizacijama.¹⁹

Lidl već mnogo godina u svojem asortimanu ima brojne proizvode certificirane u skladu s Fairtradeom. Tu su proizvodi poput ruža ili banana koji su prema našoj [analizi spolno uvjetovanih rizika](#) posebno rizični u pogledu ravnopravnosti spolova.

Uvrštavanjem proizvoda s certifikatom Fairtrade u ponudu, podupiremo poduzeća u uklanjanju uzroka nejednakog postupanja prema malim poljoprivrednicama i poljoprivrednicima, odnosno radnicama i

radnicima. Konkretno, standard promiče zaštitu od seksualnog nasilja, osnovne standarde protiv diskriminacije, zaštitu trudnica i dojilja te uspostavljanje mehanizama za podnošenje pritužbi usmjerenih na žene. Osim toga, zadruge certificirane u skladu s Fairtradeom, zahvaljujući premiji za Fairtrade dobivaju veći prostor za financijsko manevriranje, što im omogućuje da se putem konkretnih projekata više posvete ravnopravnosti spolova.

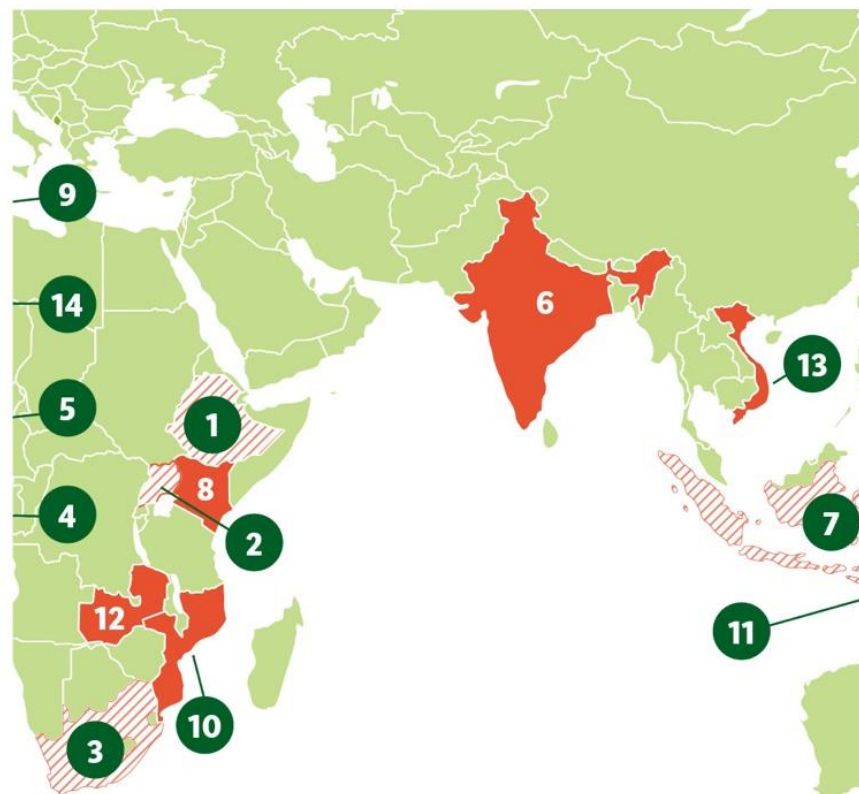
U skladu s **trećim stupom** naše strategije za ljudska prava promičemo pravednu trgovinu koja uključuje jednako postupanje sa spolovima.

¹⁹ Fairtrade: Factsheet Gender Studie (Informativni članak o rodnom istraživanju), 2021.

Spolno uvjetovani rizici u lancu opskrbe ružama

Zemlja	Razina rizika	Faktor rizika
1 Etiopija	Visok rizik & Vrlo visok rizik	› Mogućnost rada
2 Uganda		› Spolna diskriminacija
3 Južna Afrika		› Nasilje nad ženama
4 Kostarika	Vrlo visok rizik	› Mogućnost rada
5 Gana		› Spolna diskriminacija
6 Indija		› Nasilje nad ženama
7 Indonezija		› Spolna diskriminacija
8 Kenija		› Nasilje nad ženama
9 Maroko		› Razlike u plaćama između spolova
10 Mozambik		› Razlike u plaćama između spolova
11 Papua Nova Gvineja		› Spolna diskriminacija
12 Zambija		› Spolna diskriminacija
13 Vijetnam		› Nasilje nad ženama
14 Meksiko		› Nasilje nad ženama
		› Razlike u plaćama između spolova

Doprinos većim plaćama za tekstilne radnice uz ACT

Plaće u tekstilnom sektoru vrlo su niske i često nisu dostatne za egzistenciju.²⁰ To se posebno odnosi na žene, koje čine oko 85% radne snage u tvornicama tekstila.²¹

Za isti posao često dobivaju manju plaću od muških kolega.²²

U skladu s **trećim stupom** naše strategije za ljudska prava promičemo plaće i prihode dostatne za egzistenciju

Tekstil ima važnu ulogu u Lidlovu asortimanu. Naše poslovne partnerice i partneri pritom pribavljaju znatan udio tekstilnog asortimana iz Bangladeša, Kambodže i Mjanmara (pogledajte > [Popis dobavljača neprehrambenih proizvoda \[Transparentnost u lancu opskrbe neprehrambenim proizvodima\]](#)). U tim zemljama zakonske su minimalne plaće djelomično vrlo niske. Kao jedan od najvećih trgovaca na malo u području tekstila, Lidl je stoga dužan zalagati se za plaće dostatne za egzistenciju u zemljama proizvođačima i time poboljšati situaciju s prihodima, posebno kad je riječ o ženama.

²⁰ Njemački institut za razvojnu politiku: Soziale und ökologische Herausforderungen der globalen Textilwirtschaft. Lösungsbeiträge der deutschen Entwicklungszusammenarbeit (Društveni i ekološki izazovi globalne tekstilne industrije. Doprinosi rješenjima u okviru njemačke razvojne suradnje), 2019.

²¹ Greenpeace: Wer billig kauft, kauft teuer! Fast Fashion: Die dunkle Seite des Modekonsums (Kupovanje jeftinog je skupo! Fast Fashion: Mračna strana mode), 2018.

²² Njemački institut za razvojnu politiku: Soziale und ökologische Herausforderungen der globalen Textilwirtschaft. Lösungsbeiträge der deutschen Entwicklungszusammenarbeit (Društveni i ekološki izazovi globalne tekstilne industrije. Doprinosi rješenjima u okviru njemačke razvojne suradnje), 2019.

U tom kontekstu Lidl je 2019. pristupio inicijativi Action Collaboration Transformation (Djelovanje, suradnja, transformacija, ACT). Zahtjeve proizašle iz našeg članstva u ACT-u provest ćemo do kraja 2021.

U tom kontekstu trenutačno razrađujemo strategiju provedbe središnjeg cilja inicijative, a to je odgovorna praksa nabave.

Među ostalim, riječ je o stvaranju mehanizama, zajedno s našim dobavljačima, koji će omogućiti postupno povećanje plaća u proizvodnji tekstila. Na taj način neposredno pridonosimo poboljšanju položaja žena u pogledu prihoda u lancu opskrbe tekstilom. Osim toga, sudjelujemo u arbitražnom postupku u slučaju kršenja radničkih prava u lancima opskrbe članova ACT-a.

ACT i ravnopravnost spolova

ACT je sporazum među globalnim tržištima, trgovcima, sindikatima i vladama čiji je cilj osigurati plaće dostatne za egzistenciju u pogonima industrije odjeće, tekstila i obuće. Pristupanjem toj inicijativi obvezali smo se promicati uvođenje nacionalnih sektorskih kolektivnih ugovora u zemljama proizvodnje.

Članstvo u Inicijativi za etičku trgovinu (Ethical Trade Initiative): jačanje ravnopravnosti spolova u trgovini

Lidl je 2021. godine pristupio inicijativi više dionika Ethical Trade Initiative (Inicijativa za etičku trgovinu, ETI).

Inicijativa za etičku trgovinu i ravnopravnost spolova

Misija inicijative ETI primjena je zajedničkih snaga poduzeća, sindikata i nevladinih organizacija u svrhu ostvarivanja vizije svijeta u kojemu sve radnice i svi radnici imaju koristi od radničkih prava te uživaju poštovanje poduzeća i zaštitu države. Pritom se ETI zalaže za suradnju različitih aktera radi identifikacije rješenja za sistavne probleme.

U okviru vlastite strategije za ravnopravnost spolova, ETI se zalaže za ostvarenje jednakih prava, sloboda, pristupa i prednosti na radnome mjestu u lancima opskrbe uključenih poduzeća. U tu svrhu inicijativa načelno podiže razinu osviještenosti o ravnopravnosti spolova i zalaže se za veću uključenost žena u lancima opskrbe.

U skladu s **četvrtim stupom** naše strategije za ljudska prava aktivno promičemo promjene kako bismo povećali ravnopravnost spolova izvan granica naših vlastitih lanaca opskrbe.

Osposobljavanje žena za održivi i produktivni uzgoj kave

Žene znatno pridonose globalnoj proizvodnji kave: između 20 i 30% plantaža kave vode žene. Osim toga, ovisno o regiji, do 70% rada na plantažama kave obavljaju radnice.²³ Pritom žene često zarađuju manje od muških kolega. Vrlo promjenjive cijene kave dodatno negativno utječu na prihode poljoprivrednica. Usto su poljoprivrednice koje se bave uzgojem kave često u strukturnom smislu u nepovoljnom položaju, primjerice kad je riječ o pristupu zemljištu, zadrugama ili kreditima.²⁴ Visoke rizike za žene u uzgoju kave potvrđuje i naša [analiza rizika](#).

Tim rizicima Lidl se bavio u okviru projekta u Gvatemali koji se provodio 50-ak kilometara od grada Guatemale. Zajedno s organizacijama UTZ i CARE ondje smo podupirali ukupno 111 članice zadruge za kavu „Agrícola Integral Acatenango”. Cilj je bio podučiti poljoprivrednice koje se bave uzgojem kave održivim metodama uzgoja i prerade.

Tako smo ženama omogućili ostvarivanje dugoročno većih prihoda kvalitetne kave te prenošenje stečenog znanja budućim generacijama. Projekt je trajao do kraja 2020. Danas 95% tih farmi kave kojima

U skladu s **četvrtim stupom** naše strategije za ljudska prava aktivno promičemo promjene kako bismo povećali jednakost spolova izvan granica naših vlastitih lanaca opskrbe.

upravljaju žene ima sustave za osiguravanje boljih poljoprivrednih praksi i prilagodbu na klimatske promjene. Za sudionice, projekt je rezultirao većom moći pri donošenju odluka i većom kontrolom nad resursima na farmama i u njihovim domovima.

²³ International Coffee Organization: Gender Equality in the Coffee Sector (Ravnopravnost spolova u sektoru kave), 2018.

²⁴ Südwind: Auf ein Tässchen. Die Wertschöpfungskette von Kaffee (Popijmo šalicu. Lanac stvaranja vrijednosti za kavu), 2020.

S novim projektom Lidl i Fairtrade također izravno pridonose jačanju malih, demokratskih struktura i jačanju ravnopravnosti spolova u šest zadruga za kavu u Caranaviju u Boliviji. Ukupno će se mjerama izravno doprijeti do oko 300 malih farmera i daljnjih 90 ljudi u tom području.

Projekt su planirale i pripremile same zadruge uz pomoć mreže proizvođača Fairtrade u Boliviji i Latinskoj Americi u participativnom procesu kako bi unaprijedili svoje procese upravljanja, pobliže uključili mlade i promovirali provedbu planova prilagodbe klimatskim promjenama. Osim toga, provedena je zajednička analiza ravnopravnosti spolova sa šest zadruga uključenih u projekt, koja je, između ostalog, ispitala podjelu poslova unutar obitelji, vodeću ulogu i sudjelovanje u zajednici. Uzroci nejednakosti pažljivo su analizirani i razvijene su alternative za bolju uključenost žena. Važno je, između ostalog, da statuti i planski dokumenti zadruga više vode računa o sudjelovanju žena u odlučivanju, kako bi se promicanje ravnopravnosti spolova provodilo kroz cijelu zadrugu. Osim toga, žene sudjeluju u tečajevima vodstva kako bi im se omogućilo veće sudjelovanje i unaprijedila ravnopravnost spolova u zadrugama.

Spolno uvjetovani rizici u lancu opskrbe kavom

Zemlja	Razina rizika	Faktor rizika
1 Argentina	Visok rizik	› Nasilje nad ženama
2 Peru		› Nasilje nad ženama
3 El Salvador	Vrlo visok rizik	› Mogućnost rada
4 Gvatemala		› Razlike u plaći između spolova › Mogućnost rada › Spolna diskriminacija
5 Gvajana		› Razlike u plaći između spolova › Spolna diskriminacija
6 Honduras		› Mogućnost rada
7 Kolumbija		› Razlike u plaći između spolova
8 Nikaragva		› Razlike u plaći između spolova › Mogućnost rada
9 Paragvaj		› Spolna diskriminacija
10 Surinam		› Spolna diskriminacija
11 Venezuela		› Razlike u plaći između spolova › Mogućnost rada › Spolna diskriminacija

Članstvo u Svjetskom forumu za banane (World Banana Forum): zalaganje za veće plaće i bolju mogućnost rada u sektoru banana

Uzgojem banana tradicionalno se bave muškarci. Rad žena često je ograničen na pakiranje tog voća. Ta spolno uvjetovana podjela uloga utječe na mogućnost rada za žene, a istodobno je glavni razlog za razlike između plaća žena i muškaraca u tom sektoru. Tako radnice u sektoru banana redovito zarađuju manje od svojih muških kolega. Kako bi se suočio s tim izazovima, Lidl je još 2016. postao prvi diskont koji je pristupio inicijativi više dionika Svjetskog foruma za banane.

Svjetski forum za banane i ravnopravnost spolova

Svjetski forum za banane u okviru svoje radne skupine za ravnopravnost spolova izričito se zalaže za bolje razumijevanje uzroka manjka ravnopravnosti spolova u cijelom globalnom lancu opskrbe bananama i za veću uključenost žena u procese odlučivanja.

U skladu s **četvrtim stupom** naše strategije za ljudska prava aktivno promičemo promjene kako bismo povećali ravnopravnost spolova izvan granica naših vlastitih lanaca opskrbe.

Partner inicijative Pamuk iz Afrike (Cotton made in Africa): unaprjeđivanje žena u zemljama uzgoja kupnjom certificiranih tekstila

Tekstilna industrija često je u fokusu zbog kritičnih društvenih i ekoloških uvjeta proizvodnje. Uzgoj pamuka naročito je visokorizična djelatnost.²⁵ U Africi, trećem po veličini izvozniku pamuka na svijetu, od uzgoja pamuka živi oko 20 milijuna ljudi.²⁶ Više od 50% rada na poljima pamuka obavljaju žene. One za to dobivaju do 30% manje plaće od muških kolega, a uz to obavljaju i neplaćene kućanske poslove. Osim toga, u nepovoljnom su položaju i iz strukturnih razloga, koji muškarce dovode u povlašten položaj te ograničavaju ženama pristup kreditima, zemljištu i proizvođačkim organizacijama.²⁷

Istraživanja pokazuju da su žene u istim uvjetima jednako uspješne, a svoja primanja usto češće ulažu u obrazovanje i zdravlje svoje djece. Napredovanjem žena stoga se istodobno poboljšavaju životni uvjeti na licu mjesta. Tu počinje i inicijativa Cotton made in Africa (Pamuk iz Afrike, CmiA), kojoj je Lidl pristupio 2020. U okviru tog partnerstva osiguravamo kupnju održivog afričkog pamuka, ali i podržavamo inicijativu za osnaživanje žena u afričkom uzgoju pamuka. Naš angažman dugoročan je i želimo ga proširiti u narednim godinama.

U skladu s **četvrtim stupom** naše strategije za ljudska prava aktivno promičemo promjene kako bismo povećali ravnopravnost spolova izvan granica naših vlastitih lanaca opskrbe.

²⁵ Njemački institut za razvojnu politiku: Soziale und ökologische Herausforderungen der globalen Textilwirtschaft. Lösungsbeiträge der deutschen Entwicklungszusammenarbeit (Društveni i ekološki izazovi globalne tekstilne industrije. Doprinosi rješenjima u okviru njemačke razvojne suradnje), 2019.

²⁶ Savezno ministarstvo za gospodarsku suradnju i razvoj (BMZ): Baumwollanbau – auf dem Weg zu mehr Nachhaltigkeit, Höhere Einkommen für Kleinbauernfamilien durch nachhaltigen Anbau (Uzgoj pamuka – na putu do veće održivosti i većih primanja za obitelji malih poljoprivrednika uz održivi uzgoj), 2019.

²⁷ Südwind: Afrikas weißes Gold – Frauenarbeit im Baumwollanbau (Afričko bijelo zlato – rad žena u uzgoju pamuka), 2014.

Pamuk iz Afrike i ravnopravnost spolova

CmiA je jedan od vodećih svjetskih standarda za održivo proizvedeni pamuk.²⁸ Jedna od ključnih tema u tom području jest nediskriminacija i osnaživanje žena, za što su u standardu utvrđeni konkretni zahtjevi. Od zadruga za pamuk certificiranih u skladu s CmiA-om, standard, primjerice, zahtijeva plaćanje neovisno o spolu te zaštitu majki uvođenjem roditeljskog dopusta i mogućnosti povratka na posao. CmiA se, osim zahtjeva standarda, zalaže i za veću ravnopravnost spolova u uzgoju pamuka. Na primjer, to uključuje prenošenje znanja o rodnim temama u zajednicama u kojima se uzgaja pamuk. CmiA pritom edukaciju o održivom uzgoju pamuka prilagođava potrebama sudionica, kako bi osnažila njihovu ulogu i razbila predrasude.

²⁸ Cotton made in Africa: Position paper on Gender Equality (Pamuk iz Afrike: Službeno stajalište o ravnopravnosti spolova), 2021.

Uspostavljanje rodno osjetljivih mehanizama za podnošenje pritužbi u lancima opskrbe

Ključni element u otkrivanju i uklanjanju povreda ljudskih prava te njihovom ispravljanju jest pristup učinkovitom mehanizmu za podnošenje pritužbi (BSM). U povrede se ubrajaju i slučajevi diskriminacije ili spolno uvjetovanog nasilja.

Kako bi se zajamčila njihova učinkovitost, izvansudski mehanizmi za podnošenje pritužbi (BSM) trebali bi ispunjavati sljedeće kriterije, u skladu s Vodećim načelom 31 UN-a: i državni i nedržavni BSM-i trebali bi biti legitimni, dostupni, predvidljivi, ravnopravni, transparentni, sukladni zakonu, izvor stalnog učenja te temeljeni na predanosti i dijalogu.

U Lidlu smo svjesni da mehanizam za podnošenje pritužbi može biti učinkovit samo ako je dostupan zaposlenicima u lancima opskrbe. Međutim, često postoji niz prepreka koje to onemogućavaju, na primjer nedovoljno poznavanje lokalnog jezika u slučaju radnica i radnika migranata ili strah od odmazde. Za žene su te prepreke ponekad i veće nego za muškarce. Tako su često osobe koje obrađuju pritužbe nedovoljno obzirne u pogledu spolno uvjetovanih pritužbi. Time se smanjuje povjerenje u takve mehanizme. Uz to, žene često imaju ograničeniji pristup digitalnim tehnologijama te su - zbog neplaćenog rada (njege) - ograničeno mobilne.

Lidlov je cilj svim radnicama i radnicima u svojim visokorizičnim lancima opskrbe zajamčiti pristup učinkovitom mehanizmu za

podnošenje pritužbi. Pritom vodimo računa o tome da su mehanizmi za podnošenje pritužbi rodno osjetljivi. U 2021. započinjemo s osiguravanjem pristupa učinkovitim mehanizmima za podnošenje pritužbi u trima rizičnim lancima opskrbe. Iskustva koja steknemo moći ćemo prenijeti na druge lance opskrbe. Želimo osigurati da postoje različiti kanali pritužbi i da su mehanizmi niskog praga i vjerodostojni.

U neprehrambenom području, osim toga, već surađujemo s inicijativama kao što su ACT ili ILO-ov program Bolji rad (Better Work). Program Better Work provodi vlastitu „rodnu strategiju” i aktivno se zalaže za ravnopravnost spolova. Koristi od toga imaju i brojne tvornice tekstila koje sudjeluju u programu. Osim toga, Lidl je bio aktivan i kao član radne skupine prvog Bangladesh Accord. Bangladesh Accord on Fire Safety (Dogovor o zaštiti od požara iz Bangladeša) postignut je 2013. te promiče - danas kao treći prateći

U skladu s **prvim stupom** naše strategije za ljudska prava utvrđujemo spolno uvjetovane rizike u našim lancima opskrbe. U **drugom stupu** radimo na osiguravanju standarda ILO-a.

dogovor - prava i sigurnost zaposlenika u tvornicama tekstila.²⁹ Cilj radne skupine bio je razviti prikladan mehanizam za podnošenje pritužbi za tekstilne radnice i radnike u Bangladešu. Na tim temeljima mehanizam je prilagođen tako da može izričito obuhvatiti i pritužbe povezane s uvjetima rada trudnih radnica te slučajeve spolno uvjetovanog nasilja. Pazilo se na to da se u obzir uzmu moguće spolno uvjetovane prepreke, na primjer anonimnim registriranjem pritužbi.³⁰

²⁹ Accord on Fire and Building Safety in Bangladesh: About (Dogovor o zaštiti od požara i sigurnosti zgrada u Bangladešu: informacije), 2021.

³⁰ Međunarodni forum o pravima radnika: Calling for Remedy, The Bangladesh Accord complaint mechanism has saved lives and stopped retaliation across hundreds of factories (Zahtijevanje pravnog lijeka, Mehanizam za podnošenje pritužbi u skladu s Dogovorom iz Bangladeša spasio je živote i zaustavio odmazdu u stotinama tvornica), 2019.

Načela osnaživanja žena – postavljanje međunarodnog primjera

Kako bi svojem predanom pružanju potpore ženama dao i međunarodno obilježje, Lidl Hrvatska potpisao je UN-ova Načela osnaživanja žena (Women's Empowerment Principles, WEPs). Načela WEPs nastala su kao zajednička inicijativa tijela UN Women i inicijative UN Global Compact. Riječ je o prvoj inicijativi u svijetu koja se ciljano bavi temom unaprjeđenja i osnaživanja žena u lancima opskrbe i poduzećima. Time je usmjerena na gospodarstvo i obuhvaća sedam načela za osnaživanje žena u poduzećima (više informacija o načelima možete pronaći u našem dokumentu > [Poduzetnička odgovornost za poštivanje ljudskih prava i zaštitu okoliša u lancu nabave sirovina](#). Pristupanjem UN-ovoj inicijativi „Načela osnaživanja žena” pokazujemo da želimo osnažiti ulogu žena i transrodnih osoba. U ovoj Politici nabave Ravnopravnost spolova objašnjeno je na koji način nastojimo provesti načela WEPs. To uključuje sprječavanje i ublažavanje povreda prava žena u globalnim lancima stvaranja vrijednosti. Osim toga želimo proaktivno djelovati na dubinsku transformaciju u svrhu ostvarenja prava žena.

U skladu s **četvrtim stupom** naše strategije za ljudska prava aktivno promičemo promjene kako bismo povećali ravnopravnost spolova izvan granica naših vlastitih lanaca opskrbe.

UN-ova Načela osnaživanja žena

1. Uspostavljanje kulture upravljanja koja podržava ravnopravnost.
2. Pravedno postupanje prema svim ženama i muškarcima tijekom radnog vijeka – poštovanje i promicanje ljudskih prava i nediskriminacije.
3. Jamčenje zdravlja, sigurnosti i blagostanja svih radnica i radnika.
4. Promicanje edukacije, obrazovanja i profesionalnog razvoja žena.
5. Promicanje poduzetništva žena, jačanje njihove uloge na tržištu javne nabave, poštovanje njihovog dostojanstva pri svim marketinškim mjerama.
6. Promicanje ravnopravnosti putem zajedničkih inicijativa i lobiranja.
7. Mjerenje i objava napretka na području ravnopravnosti žena i muškaraca.

Pojmovnik

Pojmovnik

Action Collaboration Transformation (Djelovanje, suradnja, transformacija, ACT)

ACT je prvi globalni sporazum koji teži ujednačenim kolektivnim ugovorima za tekstilnu industriju u zemljama proizvodnje. Plaće dogovorene u ovom okviru podupiru se odgovornim praksama nabave uključenih poduzeća i obvezujućim pristancima na količine nabave. Usto je ACT razvio mehanizam koji omogućuje procjenu učinka inicijative. Proizvođači tekstila i predstavnici radnika procjenjuju jesu li više plaće doista ostvarive. Zemlje na koje se ACT usredotočuje trenutačno su Kambodža, Mjanmar, Bangladeš i Turska. U budućnosti će se inicijativa proširiti na druge zemlje.

Code of Conduct

Code of Conduct naziva se i Kodeks ponašanja. Sadržava skup smjernica i/ili pravila na čije se provođenje poduzeća dobrovoljno obvezuju. Formulirane upute za ponašanje služe kao (temeljna) orijentacija za postupanje za zaposlenike, kako bi se kanaliziralo željeno odnosno izbjeglo neželjeno ponašanje. Skup pravila može obuhvaćati širok raspon tema, od korupcije preko odnosa s kupcima pa sve do regulacije radnih sati.

Cotton made in Africa (Pamuk iz Afrike, CmiA)

Pamuk iz Afrike, inicijativa zaklade Aid by Trade Foundation, jedan je od vodećih svjetskih standarda za održivo proizvedeni pamuk. Njegov je cilj osposobiti male poljoprivrednike i poljoprivrednice u Africi za samopomoć trgovinom umjesto donacijama i tako im omogućiti bolje uvjete života i rada te promovirati zaštitu okoliša.

Ethical Trade Initiative (Inicijativa za etičku trgovinu, ETI)

Inicijativa za etičku trgovinu (ETI) udruženje je poduzeća, sindikata i nevladinih organizacija koje se zalaže za poštovanje prava radnika u cijelom svijetu. Njezina je vizija svijet u kojem nema izrabljivanja ni diskriminacije radnika, a svi radnici uživaju temeljna prava kao što su sloboda, sigurnost i pravda.

Human Rights Impact Assessment (procjena utjecaja na ljudska prava, HRIA)

Human Rights Impact Assessment (HRIA) procjenu utjecaja na ljudska prava opisuje kao proces za sustavno određivanje, predviđanje i reagiranje na potencijalne učinke nekog poduzeća, vladine politike ili sporazuma o trgovini na ljudska prava.

ILO-ov program Better Work (Bolji rad)

Better Work je program Međunarodne organizacije rada (ILO) Ujedinjenih naroda i Međunarodne financijske korporacije (IFC), članice Grupe Svjetske banke, koji se na svim razinama industrije odjeće zalaže za bolje uvjete rada i poštovanje prava radnika. Trenutačno u programu sudjeluje 1700 tvornica s više od 2,4 milijuna zaposlenika u devet zemalja. Osim savjetovanja proizvođača tekstila, Better Work surađuje i s vladama i tekstilnim društvima kako bi i u tom području pokrenuo poboljšanja.

Međunarodna organizacija rada

Međunarodna organizacija rada (ILO) najstarija je specijalizirana organizacija Ujedinjenih naroda sa sjedištem u Ženevi. Odgovorna je za razvoj, formuliranje i provedbu obvezujućih međunarodnih standarda rada i socijalnih standarda. Glavni ciljevi ILO-a su unapređenje rada dostojnog za čovjeka, socijalne sigurnosti i jačanje socijalnog dijaloga.

Mehanizam za podnošenje pritužbi (BSM)

Mehanizam za podnošenje pritužbi postupak je koji pojedincima ili skupinama omogućuje da se žale na moguće štetne utjecaje poduzeća na ljudska prava kako bi dobili odštetu. U skladu s vodećim načelima za gospodarstvo i ljudska prava Ujedinjenih naroda³¹, od država i poduzeća se zahtijeva da pogođenim osobama omoguće pristup učinkovitim mehanizmima za podnošenje pritužbi. Za poduzeća to znači uspostavljanje operativnih mehanizama za podnošenje pritužbi, odnosno poticanje uspostave tih mehanizama kod dobavljača ili poslovnih partnerica i partnera, koji će biti dostupni pogođenim osobama unutar i izvan poduzeća. UNGP definira osam kriterija učinkovitosti koje moraju zadovoljiti žalbeni mehanizmi za ljudska prava. Prema njima, mehanizam za podnošenje pritužbi učinkovit je ako je legitiman, pristupačan, procjenjiv, odmjeren, transparentan, u skladu s pravima i orijentiran prema dijalogu te ako predstavlja izvor stalnog učenja.

³¹ UN Human Rights: Guiding Principles on Business and Human Rights (Ljudska prava UN-a: vodeća načela o poslovanju i ljudskim pravima), 2011.

Načela osnaživanja žena (WEPs)	Načela osnaživanja žena (WEPs) niz su načela koja poduzećima pružaju upute za promicanje ravnopravnosti spolova i osnaživanje žena na radnome mjestu, na tržištu i u zajednici. Načela osnaživanja žena uvedena su u okviru inicijative UN Global Compact i tijela UN Women, a obilježena su međunarodnim standardima radničkih i ljudskih prava te se temelje na spoznaji da su poduzećima u interesu ravnopravnost spolova i jačanje uloge žena te da su za to odgovorna.
Radnik migrant	ILO radnice i radnike migrante opisuje kao strance koje je zemlja domaćin primila za konkretnu svrhu izvršavanja neke gospodarske djelatnosti za koju u zemlji domaćinu dobivaju naknadu. Trajanje boravka najčešće je ograničeno na trajanje njihova zaposlenja. Članovi njihovih obitelji također pripadaju toj kategoriji, ako je zemlja domaćin i njih primila. Prema ILO-u, prelazak nacionalnih granica radi rada jedan je od najvažnijih motiva međunarodne migracije, bilo da je uzrok gospodarska nejednakost, potraga za poslom ili oboje. ³²
Razlike u plaćama između spolova (Gender Pay Gap)	Gender Pay Gap indikator je razlika u plaćama između spolova. On pokazuje postotnu razliku između prosječne bruto zarade muškaraca i žena.

³² ILO: Global estimates on migrant workers (Globalne procjene o radnicima migrantima), 2015.

Izvori i poveznice

Izvori i poveznice

Accord on Fire and Building Safety in Bangladesh:

About

<https://bangladeshaccord.org/about>

(Verzija: 2018.)

African Development Bank:

Economic Empowerment of African Women through Equitable Participation in Agricultural Value Chains

https://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Publications/Economic_Empowerment_of_African_Women_through_Equitable_Participation_in_Agricultural_Value_Chains.pdf

(Verzija: 08.2015.)

BMZ (Bundesministerium für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung):

Baumwollanbau – auf dem Weg zu mehr Nachhaltigkeit, Höhere Einkommen für Kleinbauernfamilien durch nachhaltigen Anbau

https://www.giz.de/de/downloads/200113_FS_Baumwollanbau_D.pdf

(Verzija: 11.2019.)

Business for Social Responsibility:

Building Effective Women's Economic Empowerment Strategies. Sector-Specific Opportunities and the Case for Collaboration

https://www.bsr.org/reports/BSR_ICRW_Building_Effective_Womens_Economic_Empowerment_Strategies.pdf

(Verzija: 01.2016.)

Cotton made in Africa:

Position paper on Gender Equality

[https://cottonmadein africa.org/wp-](https://cottonmadein africa.org/wp-content/uploads/CmiA_Position_Paper_on_Gender_Equality.pdf)

[content/uploads/CmiA_Position_Paper_on_Gender_Equality.pdf](https://cottonmadein africa.org/wp-content/uploads/CmiA_Position_Paper_on_Gender_Equality.pdf)

(Verzija: 03.2021.)

Njemački institut za razvojnu politiku:

Soziale und ökologische Herausforderungen der globalen Textilwirtschaft. Lösungsbeiträge der deutschen Entwicklungszusammenarbeit

https://www.die-gdi.de/uploads/media/DIE_Publikation_Textilwirtschaft_2019.pdf

(Verzija: 2019.)

Fairtrade Njemačka:

Fairtrade und Geschlechtergerechtigkeit. Fact Sheet

[https://www.fairtrade-](https://www.fairtrade-deutschland.de/fileadmin/DE/mediathek/pdf/fairtrade_factsheet_geschlechtergerechtigkeit.pdf)

[deutschland.de/fileadmin/DE/mediathek/pdf/fairtrade_factsheet_geschlechtergerechtigkeit.pdf](https://www.fairtrade-deutschland.de/fileadmin/DE/mediathek/pdf/fairtrade_factsheet_geschlechtergerechtigkeit.pdf)

(Verzija: 06.2019.)

Fairtrade Njemačka:

Geschlechtergerechtigkeit. Fairtrade fördert die Gleichstellung von Frauen und Männern

[https://www.fairtrade-deutschland.de/was-ist-](https://www.fairtrade-deutschland.de/was-ist-fairtrade/arbeitsschwerpunkte/geschlechtergerechtigkeit)

[fairtrade/arbeitsschwerpunkte/geschlechtergerechtigkeit](https://www.fairtrade-deutschland.de/was-ist-fairtrade/arbeitsschwerpunkte/geschlechtergerechtigkeit)

(Verzija: 2020.)

FAO (Food and Agricultural Organization of the United Nations):

The state of Food and Agriculture

<http://www.fao.org/3/i2050e/i2050e.pdf>

(Verzija: 2011.)

Greenpeace:

Wer billig kauft, kauft teuer! Fast Fashion: Die dunkle Seite des Modekonsums

<https://greenpeace.at/assets/uploads/publications/presse/GP%20Report%20Fashion%20RZ%20singles.pdf>

(Verzija: 08.2018.)

ILO (International Labor Organization)

Global estimates on migrant workers

https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_436343.pdf

(Verzija: 2015.)

International Coffee Organization:

Gender Equality in the Coffee Sector

<https://www.ico.org/documents/cy2017-18/icc-122-11e-gender-equality.pdf>

(Verzija: 09.2018.)

Međunarodni forum o pravima radnika:

Calling for Remedy, The Bangladesh Accord complaint mechanism has saved lives and stopped retaliation across hundreds of factories

<https://www.ico.org/documents/cy2017-18/icc-122-11e-gender-equality.pdf>

(Verzija: 05.2019.)

Oxfam:

Im Schatten der Profite. Wie die systematische Abwertung von Hausarbeit, Pflege und Fürsorge Ungleichheit schafft und vertieft, 2020.

https://www.oxfam.de/system/files/2020_oxfam_ungleichheit_studie_deutsch_schatten-der-profite.pdf

(Verzija: 01.2020.)

Oxfam:

Women's Rights in the Cocoa Sector. Examples of emerging good practice

https://www-cdn.oxfam.org/s3fs-public/file_attachments/dp-womens-rights-cocoa-sector-good-practice-100316-en.pdf

(Verzija: 03.2016.)

Zaklada Rosa Luxemburg:

Geschlechtergerechtigkeit in globalen Lieferketten. Forderungen an Politik & Unternehmen

https://www.rosalux.de/fileadmin/rls_uploads/pdfs/sonst_publicationen/Geschlechtergerechtigkeit_in_globalen_Lieferketten.pdf

(Verzija: 07.2021.)

Statista:

Statista: Gana: bruto domaći proizvod (BDP) po stanovniku

<https://de.statista.com/statistik/daten/studie/368376/umfrage/bruttoinlandsprodukt-bip-prokopf-in-ghana/>

(Verzija: 2021.)

Südwind:

Afrikas weißes Gold – Frauenarbeit im Baumwollanbau,

<https://www.suedwind-institut.de/files/Suedwind/Publikationen/2014/2014-17%20FS%20Afrikas%20weisses%20Gold%20E2%80%93%20Frauenarbeit%20im%20Baumwollanbau.pdf>

(Verzija: 09.2014.)

Südwind:

Auf ein Tässchen. Die Wertschöpfungskette von Kaffee

<https://suedwind-institut.de/files/Suedwind/Publikationen/2020/2020-01%20Studie%20Auf%20ein%20T%C3%A4sschen%20Die%20Wertsch%C3%B6pfungskette%20von%20Kaffee.pdf>

(Verzija: 01.2020.)

Südwind:

Preisgestaltung in der Wertschöpfungskette Kakao – Ursachen und Auswirkungen

https://suedwind-institut.de/files/Suedwind/Publikationen/2018/2018-01%20Preisgestaltung%20in%20der%20Wertschoepfungskette%20Kakao_Ursachen%20und%20Auswirkungen.pdf

(Verzija: 01.2018.)

UN Human Rights:

Guiding Principles on Business and Human Rights

https://www.ohchr.org/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf

(Verzija: 2011.)

UN Women:

Wirtschaftliche Stärkung von Frauen

<https://www.unwomen.de/informieren/verbesserung-der-oekonomischen-situation-von-frauen.html>

(Verzija: 04.2020.)

Svjetski gospodarski forum:

Global Gender Gap Report 2020

<https://www.weforum.org/reports/gender-gap-2020-report-100-years-pay-equality>

(Verzija: 16. 12. 2019.)

Izvori fotografija

Naslovna fotografija

djmilic, stock.adobe.com

Stranica 2

fmajor, istockphoto.com

Stranica 4

JackF, stock.adobe.com

Stranica 6

Odua Images, stock.adobe.com

Stranica 7

Halfpoint, stock.adobe.com

Stranica 18

krishna, stock.adobe.com

Stranica 25

kamonrat, stock.adobe.com

Stranica 26

khamkula, stock.adobe.com

Stranica 27

lucky sky 1911, stock.adobe.com

Stranica 28

DisobeyArt, stock.adobe.com

Stranica 31

Kzenon, stock.adobe.com

Stranica 33

BCFC, stock.adobe.com

Zadnja stranica

djmilic, stock.adobe.com

Kontakt

Lidl Hrvatska
Ulica kneza Ljudevita Posavskog 53
10410 Velika Gorica

Dodatne reference za CSR

lidl.hr
tvrtka.lidl.hr/drustveno-odgovorno-poslovanje

Obavijest o autorskom pravu

Sadržaj ovog dokumenta (između ostalog tekstovi, grafički prikazi, fotografije, logotipi itd.) kao i sam dokument zaštićeni su autorskim pravom. Nije dopušteno prosljeđivanje, preinačavanje, objavljivanje, prevođenje niti kopiranje ovog dokumenta i/ili njegova sadržaja bez pisanog dopuštenja tvrtke Lidl.